

În virtutea ineptiei

Radu Paraschivescu (n. 1960, București) este scriitor, traducător și în primul rând cititor. Unii îl consideră și ziarist – o încadrare pe care o refuză de fiecare dată. Spune despre el că apare mult prea des la televizor și la radio, motiv pentru care își îndeamnă prietenii să deschidă prudent frigiderele. E fascinat de Europa și de diamantele ei, de la Rothenburg la Sevilla, de la Bruges la Florența și de la Dinan la Sintra. Crede că Roma înseamnă apogeul frumuseții și că urma cea mai apăsată în viață o lasă imprezizibilul. Dacă ar fi să predea ceva, materia respectivă s-ar numi „Teoria și practica neașteptării“. Își păstrează nealterată capacitatea de-a admira și de-a iubi. La Humanitas publică romane (*Fluturile negru*, *Cu inima smulsă din piept*, *Podul Diavolului*, *Acul de aur și ochii Glorianei*, *Astăzi este mâinele de care te-ai temut ieri*, *Brățară pe glezna ta* etc.), volume de povestiri (*Bazar bizar*, *Aștept să crăpi – de astăzi, în prime time*, *Omul care mută norii*, *Garoafe la bordel*), literatură confesivă (*Am fost cândva femeie de onoare*) și texte despre România ultimelor decenii (*Maimuța carpatină*, *Două măhuri stau de vorbă*, *Orice om îi este teamă*, *În lume nu-s mai multe Români – planetei noastre asta i-ar lipsi*, *Noi suntem români – nimeni nu-i perfect*, *Libertatea de depresie – Învăluiri și dezvăluiri de pe la noi*). Bestsellerul *Ghidul nesimțitului* i se vinde în peste 70.000 de exemplare. Are peste 120 de cărți traduse din autori ca Julian Barnes, Jonathan Coe, Salman Rushdie, George Saunders, Stephen Fry, David Lodge, William Golding, Kazuo Ishiguro, James Salter, Nick Hornby, Alain de Botton, C.S. Lewis, William Burroughs, John Steinbeck etc. De la unul dintre autorii traduși, Julian Barnes, a aflat că „îndrăgostirea e forma cea mai violentă a gustului“. Și tinde să-i dea dreptate.

RADU PARASCHIVESCU

În virtutea ineptiei

Nouă antologie de perle

HUMANITAS

Am eu un motto al meu.

GHEORGHE HAGI

Eu sunt pe jumătate actor, pe jumătate eu.

FERNANDO DE LA CARANSEBEȘ

Astăzi, dacă-l așezi pe unul în fața piramidelor, el spune că nu sunt.

CĂLIN GEORGESCU

argument

„Parcă năicând nu s-a vorbit atât de negligent și de prost ca în România ultimilor ani. Discursul public nu mai ține cont de nici o rigoare.“ Cuvintele îmi aparțin și fac parte din „Lămurirea“ care deschide volumul *Fie-ne tranziția ușoară (perle românești)*, primul dintr-o serie de cataloage ale proastei exprimări. Sigur, e antipatic să citezi din tine însuși. Motivul pentru care o fac totuși e ca să arăt felul în care niște enunțuri formulate în 2006 sunt la fel de actuale la o distanță de aproape două decenii. În siajul volumului amintit au apărut alte patru: *Mi-e rău la cap, mă doare mintea (noi perle de tranziție)*, *Muște pe parbrizul vieții (nou catalog de perle)*, *Noi vorbim, nu gândim (nouă colecție de perle românești)* și *Cum gândesc politicienii. Cum? Gândesc politicienii? (catalog de perle)*. Toate cinci au fost publicate de Humanitas și s-au bucurat de atenție și de vânzări remarcabile. În aceste condiții, întrebările care se puneau – și pe care mi le-am pus și eu de câteva ori – erau: Să mai fie oare nevoie de încă un volum? Al șaselea? Și, dacă da, de ce?

Răspunsul pe care mi l-am dat a fost „da, mai este nevoie“, iar în continuare încerc să-l argumentez. Unul dintre motive este nevoia de-a destrăma confuzia în care plutește termenul de „elită“, înțeles de mulți drept sinonim al notorietății. Nu e singura confuzie care operează în spațiul public. Am vorbit de câteva ori despre cea dintre valoare și popularitate, care a dus la clasamente – actoricești, literare etc. – de o stupefiantă straniețate, în care Alexandru Arșinel era plasat de votul public înaintea lui Gheorghe Dinică, iar Oana Zăvoranu (actriță, în fond) o surclasa pe Rodica Mandache. Elita presupune o prestație în registrul excelenței, nicidecum ubicuitate mediatică sau mondenă. De multe ori excelența este slujită discret, fără ca rezultatele să fie altfel decât superlative – este cazul atâtor și-atâtor traducători, printre alții. În schimb, faptul că apari toată ziua la televizor și faci un surfing neîntrerupt pe valul rețelilor sociale nu te recomandă ca exponent al elitei. Altfel spus, *non multa*. Și totuși o bună parte a opiniei publice e de părere că prezențele zilnice la emisiuni de televiziune, cu precădere la talkshow-uri pe teme politice, elită înseamnă, și nu altceva. În temeiul unei asemenea judecăți, Dumitru Coarnă sau Gelu Vișan ar fi componenți indiscutabili ai elitei, pe când Ion Iovan, nu. Chiar așa, de câte ori l-ați văzut la televizor pe autorul formidabilului roman *MJC*? Dar pe pianista Alexandra Silocea? Dar pe violoncelistul Valentin Răduțiu? Dar pe prozatoarea Diana Adamek? Dar pe traducătorul Vlad Russo? Dar pe emi-

nenții filologi Ioana Both și Florin Bican? Dar pe neurochirurgul Sergiu Stoica? Ia să vedem, fac acești oameni parte din elită? În ce mă privește, nu încap în doială că da, deși conturul lor mediatic este, eufemistic spus, străveziu.

Așa stând lucrurile, îmi spun că un nou volum de așa-zise „perle“ (ghilimelele sunt obligatorii) e de folos măcar pentru risipirea acestei confuzii. Însă nu e singurul motiv pentru care m-am hotărât să compilez *În virtutea ineptiei*. Am în continuare infatuarea de-a crede că, peste ani, culegerile din această categorie ar putea să illustreze, dintr-un punct de vedere, un chip al României din ultimele decenii. O Românie bruiată de gureșenia demagogilor, de știrile false propagate pe diverse canale, de promisiunile în general mincinoase ale politicienilor, de scenariii apocaliptice și panice. E la mintea cocoșului: dacă vrei să vezi cum arată cu adevărat cineva, ești dator să-i dai la o parte fardul. Or, *În virtutea ineptiei* și suratele ei din anii trecuți fac posibil contactul cu o Românie fără fard, cu o țară netrucată, în care firescul gafei de exprimare sau al aberației nu pot fi ascunse sau făcute să dispară. Pe lângă asta, cititorii pot să măsoare felul în care s-a modificat (*dacă s-a modificat*) discursul public de la o antologie la alta. Asta cu atât mai mult cu cât ei nu vor găsi în volumul de față nimic din ce au citit în precedentele. Subtitlurile acestor culegeri au de obicei adjectivul „nou“ în componență, ceea ce promite material în premieră. Excepția este *Cum gândesc politicienii. Cum? Gândesc politicienii?*

(*catalog de perle*), care, apărută înaintea unui episod electoral, este un fel de antologie a antologiilor în secțiunile lor politice.

Pe lângă modificările de discurs public, cititorii au ocazia să constate și felul în care au evoluat sau au involuat laboratoarele de știri ale posturilor TV din România. E ușor de observat că posturi care altădată erau decente, onorabile, au atins niveluri de părtinire și de propagandă manipulativă de negândit, poate, cu un deceniu sau două în urmă. O parte din enunțurile din acest volum provine din recuzita oratorică a unor agenți media a căror prestație îi recomandă mai degrabă pentru tribunalul poporului decât pentru postura de realizator sau de moderator TV. Sunt ani, dacă nu decenii, de când spun că, înainte de-a fi moderatori, acești oameni se cuvine să fie moderați – o misiune imposibilă, câtă vreme o bună parte din ei sunt nemoderabili. Ba chiar nemodelabili.

În treacăt fie spus, aproape că regret că nu mai scriu cronică TV, așa cum făceam cândva. Probabil că nu există ani mai bogați în subiecte decât ultimii doi. Și dacă ar fi doar asta, dar nu e. Dacă până acum posturile TV care aveau agende diferite se ignorau glacial, de la o vreme au început să se insulte. Mai mult, ele preiau (sau, dacă vreți, împrumută) jignirile de la public sau de la oamenii strănși în piețe la mitinguri. Un bun exemplu este schimbul de lături dintre Realitatea TV și Antena 3, o confruntare de natură să te facă pe tine, privitor, să nu te așezi în fotoliu fără echipament de protecție și să nu te culci înainte de-a trece printr-o cameră de decontaminare.

Când se referă la Antena 3 (CNN sau nu), Realitatea TV o numește Latrina 3 și are grijă să treacă ofensa și pe burtieră. În... realitate, Realitatea TV preia po-recla din arsenalul protestatarilor din Piața Victoriei, indignați de răstălmăcirile televiziunii lui Dan Voiculescu în chestiunea Ordonanței 13 și a manifestărilor publice pe care le declanșează. Sunt aceiași protestatari care, pradă aceleiași indignări, scandează de mai multe ori „Antena 3 / Niște derbedei“. Nu e deloc o coincidență că, într-un puseu de sulfuroșenie, una dintre moderatoarele de la Realitatea TV folosește – și nu o dată – formula „derbedei de la Latrina 3“. A nu se crede cumva că Antena 3 rămâne datoare. Cine-i cunoaște tenorii de opinie politică își dă seama că așa ceva nu e cu puțință. Prin urmare, când se referă la postul deținut de Maricel Păcuraru, o parte din tenorii respectivi îl numesc „Marș TV“, cu o formulă preluată tot de la public – mai cu seamă de la cel care are postări bine țintite pe Facebook. De ce „Marș TV“? Fiindcă moderatoarea amintită ceva mai sus își expediază criticii (și nu sunt puțini) printr-un aristocratic „Hai, marș de-aici“, așa cum îi șade bine unei fiice de ziarist captivată de propria ei dimensiune într-o copioasă variantă a narcisismului de televiziune. E de notorietate episodul din Piața Constituției în care două cariatide deontologice reprezentând Realitatea TV și România TV se întâlnesc cu fitilul scos, iar reprezentanta Realității TV își acuză rivala că îl ridică electoral pe Victor Ponta cu mijloace copiate de la Călin Georgescu. Vorba lui Traian Băsescu: „Măi, ce blestem o fi pe poporul ăsta de are de ales“ – iar de-aici

continuarea îmi aparține – între un plagiator mincinos și un impostor fabricat în atelierele securismului ceaușist.

Și dacă tot vorbim de Realitatea „Marș“ TV, onorată cu prezența de Anca „Marș“ Alexandrescu, să nu omitem formulele de maximă curtoazie pe care echipa de zgomote a emisiunii *Culisele Statului Paralel* le folosește la adresa celor care alcătuiesc ceva căruia i se spune, criptic, „Sistemul“: „hiene soroșiste“, „hoarde soroșiste“, „brigăzi soroșiste“ și, peste toate, „hidra inimagabilă“ (a lui Soros, a lui Nicușor Dan, a oricui nu e pe placul echipei de la „Marș“ TV). Sunt aici vagi ecouri din prestațiile din alți ani ale lui Dan Diaconescu, al cărui termen de înfierare preferat era, dacă mai țineți minte, „ciocoi“. În eventualitatea în care Anca Alexandrescu și Dan Diaconescu vor ajunge cândva să colaboreze (să nu te miri, Darie!), e de bănuț că odrasla lor lexicală va fi ciocoiul soroșist.

Ar trebui să fii surdomut și orb, ca Jacques Vautier, protagonistul din *Bruta* lui Guy des Cars, ca să nu-ți dai seama cât de grav s-a deteriorat discursul public din România în ultima vreme. Ceea ce era de nerostit cu un deceniu în urmă a devenit între timp monedă curentă. Jignirea aproape că nu mai trezește reacții. Propaganda televizuală urcă spre cote colosale de abjecție. Pe rețelele sociale se lucrează cu „bule“, cu tabere sau cu triburi ireconciliabile. Suntem pe toboganul proastei exprimări. Iar alunecarea pe tobogan subînțelege imposibilitatea revirimentului. Pe un tobogan nu poți decât să cobori.

Iar dacă pe toboganul acesta am vedea oameni obișnuiți, care au doar răspunderea propriilor vieți,

lucrurile încă n-ar fi grave. Însă mulți dintre cotizanții din volumul de față, ai domnului celor din precedentele, vin, cel puțin teoretic, din stratul superior al populației. Mai mult decât atât, unii dintre ei dau legi și ne fac agenda. Și e imposibil să nu te întrebi câtă încredere poți să ai în competența și în discernământul cuiva pentru care limba română are mai multe mistere decât certitudini. Cum te poți lăsa pe mâna cuiva despre care știi că e analfabet? (Un senator retras din prim-planul scenei politice mărturisea cu ani în urmă că „Meseria mea e auto“.) Cum îți reglezi sistemul de așteptări față de un „ales“ care își falsifică biografia și care, înșelat de sonoritatea unei denumiri, și-o trece în CV, provocând hohote și stupeoare? (Este cazul senatorului cu două dosare penale Paul-Ciprian Pinteș, din Partidul Oamenilor Tineri, care se fălește că studiază la Academic Singles – în realitate, un site de întâlniri amoroase.)

Peste toate categoriile de întrebări, se mai impune una: cum se poate explica paradoxul că o țară în care contraselecția operează atât de masiv continuă totuși să evolueze? Cum e posibil ca, având atâtia nechemati în posturi-cheie și atâtia corupți la butoanele puterii, România să facă pași înainte? Cum e cu puțință ca un spațiu doldora de premieri plagiatori, de miniștri hoți și de demnitari fără demnitate să atingă niveluri superioare de performanță? Sigur, răspunsul la îndemână constă în ridicarea degetului și în invocarea pronoiei. E simplu. Dumnezeu ne iubește atât de mult, încât progresăm chiar și atunci când mergem din prostie în prostie și din ticăloșie în ticăloșie. În realitate, e de presupus că există totuși în România cohorte de

cuprins

argument	7
administrație, afaceri, bani, economie.	19
bacalaureat, evaluarea națională	27
căsătorie, dragoste, familie, sex	41
cultură, educație, maniere, școală	53
filozofie, gândire, istorie, religie	65
fotbal	77
media	107
muzică și texte muzicale	121
politică	137
sănătate, boală, viață, moarte	155
varia	169
jos pălăria!	185